

VYRIŠKUMAS – tai fizini , elgesio ir pasaul jautos bruož , apib dinan i , k reiškia b ti vyru, visuma. Jis traktuotinas kaip veiksmi, bruožai ir vertyb s, kult riškai ir istoriškai siejami su vyrais. V. bendriausiai galima apibr žti kaip praktikas, susijusias su vyr pozicija ly i santyki strukt roje. Kadangi V. konstruojamas santykyje su visa lytine tvarka, analizuojant j itin svarb s yra galios santykiai visoje lytin je sarangoje. Maskulinizmo studij atstov poži riu, V. s voka pirmiausia kondensuoja kult rin moter priespaudos realyb , k nyt ir kalbos falocentrizme, ir kasdieniniame bet kokios socialin s, ekonomin s ir politin s institucijos funkcionavime.

V. n ra stabili, vienareikšm ar vientisa s voka. V. galima apib dinti ir kaip fikcij , kurias mes stengiam s gyvendinti, rinkin . V. tada iškyla kaip socialiai konstruojamas vaidinimas. Mes išgyvename ir patiriame V. per norminius, visuomen je priimtus elgesio, išvaizdos, laikysenos standartus, populiarias fig ras bei vaizdžius, cirkuliuojan ius m s kult roje. Kitais žodžiais tariant, tai taisykl s ir normos priimtinam vyro elgesiui.

Kalbant apie V. s vok , b tina pamin ti tai, kad m s visuomen se V., apskritai lytis, yra nat ralizuojami, biologizuojami ir esencializuojami. Tradicinis m stymas apie lytis yra dažnai esencialistinis. Šiame m styme V. ir moteriškumas yra laikomi universaliomis ir nat raliomis buvimo vyru ir moterimi savyb mis. Kai kuriuose maskulinizmo atstov darbuose teigiama, kad egzistuoja gimti vyr ir moter skirtumai, ypa biologiniai reprodukcijos bruožai, pateisinantys skirting moter ir vyr pad t visuomen je. Moterys ir vyrai es genetiškai užprogramuoti atlikti skirtingus vaidmenis. Moterys ir vyrai ne tik yra apibr žiami kaip nat raliai skirtingi, bet sugestijuojama, kad nat rali tvarka priklauso nuo ly i hierarchijos, kurioje vyrai yra dominuojantys. Socialiai sukonstruoti vyr ir moter skirtumai paprastai aiškinami remiantis sociobiologija, evoliucine psichologija, religiniais raštais, mitologija. Socialinio konstruktyvizmo poži ris, priešingas šiam esencializmui, apibr žia V. kaip galing socialin kategorij , kuriam ir palaikom socialini konvencij ir institucini praktik .

Paprastai tam tikroje visuomen je egzistuoja keletas V. modeli , ta iau vienas iš j visada yra privilegijuojamas ir priimamas kaip norma. Š V. vadiname hegemoniniu arba norminiu V. Hegemoninis V. apibr žiamas kaip tam tikro V. modelio socialinis sitvirtinimas, kaip “sveikas protas” ir konvencin moral , nusakanti tai, k reiškia b ti vyru. Hegemonin , labiausiai vertinam visuomen je V. paprastai apib dina heteroseksualumas, ekonomin nepriklausomyb , geb jimas išlaikyti savo šeim , fizin galia, racionalumas, žeidžian i emocij užslopinimas, moter bei kit vyr dominavimas, d mesys seksualin ms „pergal ms“ ir buvimas nemoterišku. Hegemoninio V. normos pabr žia tokias vertybes kaip dr s , agresyvum , bravad , proto ir k no tvirtum . Šis V. paprastai konstruojamas santykyje ne tik su moteriškumu, bet ir su visuomen je egzistuojan iomis subordinuoto arba marginalinio V. formomis. Hegemoninio V. s voka vartojama maskulinizmo studijose siekiant pademonstruoti galios santykius tarp vyr ir skirtumus tarp kult rini V. norm bei vyr gyvenim realyb s.

Pagaliau, šiuolaikini ly i tyrin toj nuomone, neteisinga sieti V. vien tik su vyrais, kadangi automatinis ryšis tarp V. ir biologini vyr neegzistuoja. Kaip moteriškumas gali priklausyti ir vyrams, taip V. gali b ti siejamas ir su moterimis. Vyriškum kaip ir moteriškum apibr žia kult riškai atpaž stami veiksmi, kuriuos gali atlikti individai nepaisant j biologinio k no. Atskyrus biologin k n nuo V., V. atsiskleidžia kaip socialinis dirbinys ir konstruktas.

Žr. maskulinizmo studijos, esencializmas, moter vyriškumas, moteriškumas

Literat ra

Berger, Maurice, Brian Wallis, Simon Watson, ed. *Constructing Masculinity*. New York: Routledge, 1995.

Connell, R. W. *Masculinities*. Cambridge: Polity, 1995.

Hatty, Suzanne E. *Masculinities, Violence and Culture*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 2000.

Kimmel, Michael. *The Gendered Society*. New York: Oxford UP, 2000.